

S
O
S

sieć
organizacji
społecznych
dla edukacji

think tank

Brief. Faktycznie
o edukacji

Reforma „Kompas jutra” z perspektywy nauczycieli i dyrektorów

Opracowanie własne na podstawie
danych z lat 2024–2026

Nowa edukacja
obywatelska

Wyzwania
i tematy ad hoc

Dobry klimat
i dobre relacje

Zmiany programowe
i organizacyjne

Lokalna polityka
oświatowa

Kształcenie i doskonalenie
nauczycieli_lek

Reforma „Kompas jutra” z perspektywy nauczycieli i dyrektorów

Opracowanie własne na podstawie danych z lat 2024-2026. Marzec 2026

Niniejsze opracowanie powstało na podstawie analizy sześciu źródeł badawczych i publicystycznych dotyczących stosunku polskich nauczycieli i dyrektorów do planowanych zmian programowych w kontekście reformy Kompas Jutra.

TALIS 2024 (IBE PIB)	Międzynarodowe badanie OECD; 3 783 nauczycieli i dyrektorzy z 279 szkół podstawowych w Polsce; dane z marca 2024
Ankiety IBE dot. podstaw programowych	Blisko 24 000 ankiet od nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych; ponad 700 spotkań konsultacyjnych w całej Polsce
Raport SOS dla Edukacji (1)	„W jakim stanie jest stan nauczycielski?” (styczeń 2025); autorki: K. Prachnio, A. Pacewicz
Raport SOS dla Edukacji (2)	„Wyzwania Reformy26 Kompas Jutra” – raport fokusowy (2025); grupa fokusowa z dyrektorami i nauczycielami; autorki: K. Prachnio, A. Pacewicz
Monitor KE 2025	Doroczny raport Komisji Europejskiej o stanie edukacji w Polsce i UE
Ankieta Głosu Nauczycielskiego	Ranking zmian w edukacji (XI–XII 2024); 1 169 głosów nauczycieli

1. TALIS 2024 – obraz polskiego nauczyciela i nauczycielki

Badanie TALIS 2024 daje pogłębiony obraz sytuacji polskich nauczycieli tuż przed rozpoczęciem reform. Dane zebrano w marcu 2024, czyli – jak podkreśliła wiceministra Katarzyna Lubnauer – w momencie przełomu, tuż przed reformą programową i innymi zmianami polityki edukacyjnej.

Satysfakcja zawodowa

- 92% nauczycieli lubi pracę w swojej szkole
- 82% poleciłoby swoją szkołę jako dobre miejsce pracy
- 80% zadowolonych z warunków zatrudnienia (bez wynagrodzenia) – jeden z najwyższych odsetków w badaniu (średnia TALIS: 67%)
- Tylko 20% zadowolonych z wynagrodzenia – jeden z najniższych wyników (średnia TALIS: ~40%)
- Nieznaczne, ale zauważalne spadki satysfakcji vs. TALIS 2013

Poczucie misji vs. uznanie społeczne

74% nauczycieli uważa, że ich zawód ma realne znaczenie dla społeczeństwa (średnia TALIS: 65%, UE: 58%). Jednocześnie tylko 53% czuje docenienie ze strony rodziców uczniów. 66% uważa, że uczniowie doceniają ich pracę.

Wyzwania środowiska pracy

W ciągu dekady drastycznie zmienił się skład klas. W 2013 r. 88% nauczycieli nie miało w klasie uczniów, dla których polski nie jest językiem ojczystym – w 2024 r. odsetek ten spadł do 58%. Klasy są mniejsze (średnio 18 uczniów wobec 21 w 2013), ale znacznie bardziej zróżnicowane.

Stres zawodowy wynika z rosnących oczekiwań: obowiązków wychowawczych i relacyjnych, odpowiedzialności za wyniki i dobrostan uczniów. Przygotowanie do zawodu nie w pełni odpowiada zmieniającym się potrzebom szkół.

Kadra – starzenie się i deficyt młodych

TALIS 2024 potwierdza starzejącą się kadrę i bardzo niski udział młodych nauczycieli. To poważne ryzyko dla wdrażania reform – energia i otwartość na zmiany mogą być ograniczone w starzejącym się zespole.

2. Ankiety IBE – czego nauczyciele oczekują od reform?

IBE PIB przeprowadził szerokie konsultacje w środowisku nauczycielskim: uzyskano blisko 24 000 ankiet i zorganizowano ponad 700 spotkań z kadrą kierowniczą nauczycielską. To pierwsza tak szeroko konsultowana reforma edukacji w Polsce.

7 kluczowych oczekiwań nauczycieli

Nauczyciele chcą:

- Mniejszej objętości podstawy programowej – mniej teorii, więcej praktyki
- Większej elastyczności w realizacji programu
- Projektów interdyscyplinarnych
- Rozwoju myślenia krytycznego u uczniów
- Nauczania przez doświadczenie zamiast pamięciowego
- Większej autonomii nauczyciela w doborze metod i treści
- Lepszego wsparcia – scenariusze lekcji, materiały, szkolenia

Ocena obecnej podstawy programowej

Nauczyciele przedszkolni: ok. 15% jest zdecydowanie zadowolonych z obecnej podstawy, ok. 60% ocenia ją jako „dość dobry punkt wyjścia”, a ok. 16% ma zdecydowanie negatywne zdanie. Co piąty nauczyciel przedszkolny uważa, że obecna podstawa zawiera wszystkie niezbędne treści.

Ogólnie nauczyciele zgadzają się z kierunkiem zmian (mniej przekazywania encyklopedycznej wiedzy, więcej budowania kompetencji), ale mają poważne wątpliwości co do sposobu i tempa wdrożenia.

3. Raport SOS dla Edukacji – gotowość na reformę

Raport „W jakim stanie jest stan nauczycielski?” (styczeń 2025) stawia kluczowe pytanie: czy polscy nauczyciele są gotowi na reformę programową i dydaktyczną?

Główne wnioski

- Nauczyciele są zmęczeni, sfrustrowani i wypaleni
- Ostatni rok NIE przyniósł zauważalnej poprawy nastrojów
- Nie widać entuzjazmu wobec reformy
- Nauczyciele niechętnie uczestniczyli w konsultacjach profilu absolwenta
- Istnieje realne ryzyko, że nie włączą się w kolejne etapy prac nad zmianą

Autorki wskazują, że nastroje mogą się poprawić dopiero wtedy, gdy nauczyciele poczują, że to także ich reforma i zyskają sprawczość w zakresie wprowadzania zmian. Na razie tego poczucia brak.

Wniosek: Sukces reformy zależy od tego, czy nauczyciele zostaną potraktowani jako współtwórcy zmian, a nie jedynie ich wykonawcy.

4. Raport fokusowy SOS – Wyzwania Reformy26

Raport „Wyzwania Reformy26 Kompas Jutra” (2025, autorki: K. Prachnio, A. Pacewicz) prezentuje wyniki seminarium fokusowego przeprowadzonego z dyrektorami i nauczycielami odpowiadającymi za wdrażanie reformy edukacji. Jest to jedno z nielicznych źródeł bezpośrednio badających perspektywę dyrektorów.

Stosunek do kierunku zmian

Uczestnicy seminarium wyrażają ogólną aprobatę dla kierunku zmian i wizji nowej szkoły. Reforma jest postrzegana jako potrzebna i zasadniczo słuszna. Problemem nie jest „co”, lecz „jak” – sposób wdrożenia budzi poważne obawy.

Poziom wiedzy o reformie

- Orientacja uczestników w szczegółach reformy oceniona jako „co najwyżej dostateczna”
- Słaby przepływ informacji między MEN a szkołami
- Brak jasnych wytycznych i harmonogramów
- Brak wsparcia systemowego – dyrektorzy i nauczyciele czują się pozostawieni sami sobie

Priorytetowe obszary interwencji

Uczestnicy grupy fokusowej wskazali cztery priorytetowe obszary, które muszą zostać zaadresowane, aby reforma miała szansę powodzenia:

1. Precyzyjne informacje i harmonogramy – szkoły potrzebują konkretów: co, kiedy i w jakiej kolejności będzie się zmieniać
2. Narzędzia wdrożeniowe – scenariusze, materiały, checklisty gotowości – nie tylko wizja, ale praktyczne wsparcie w codziennej pracy
3. Wzmocnienie pozycji nauczycieli – reforma wymaga poczucia sprawczości i współtworzenia, a nie tylko wykonywania odgórnych poleceń
4. Stabilność polityczna – długofalowy sukces reformy wymaga ponadpartyjnego konsensusu; ciągłe zmiany rządów i kierunków podważają zaufanie do trwałości reform

Wniosek: Raport fokusowy potwierdza diagnozę z innych źródeł – aprobatą dla ogólnego kierunku zmian współistnieje tu z poważnym deficytem informacyjnym i poczuciem braku strategii i narzędzi do ich wprowadzenia w szkołach. Dyrektorzy chcą reformy, ale potrzebują konkretnego wsparcia, nie tylko komunikatów o wizji.

5. Stanowiska związków zawodowych i OSKKO

Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych

OPZZ jako centrala nie wydało odrębnego stanowiska dotyczącego reformy Kompas Jutra. Jednak najważniejsza organizacja członkowska OPZZ w oświacie – Związek Nauczycielstwa Polskiego – co do zasady wspiera kierunek zmian MEN, odróżniając się tym od „Solidarności”. Jednocześnie ZNP (a za nim OPZZ) koncentruje się na kwestiach płacowych: zdecydowanie krytykuje 3-procentową waloryzację wynagrodzeń w 2026 r. jako niewystarczającą i pogłębiającą kryzys kadrowy. Stanowisko OPZZ można zatem opisać jako warunkowe poparcie dla reformy programowej przy jednoczesnym ostrym sprzeciwie wobec niedostatecznego finansowania jej wdrożenia – czyli de facto wobec braku systemowego powiązania reform z poprawą warunków pracy nauczycieli.

Związek Nauczycielstwa Polskiego

ZNP koncentruje się przede wszystkim na kwestiach płacowych, ale ich stanowisko ma bezpośredni wpływ na stosunek do reform programowych:

- 3-procentowa waloryzacja w 2026 r. jest niewystarczająca i pogłębi kryzys płacowy
- Postulat: systemowe powiązanie wynagrodzeń ze średnią krajową
- Brak podwyżek pogłębi kryzys kadrowy, co bezpośrednio uderzy w jakość wdrażania reform

Uzasadnienie: Nauczyciele niezadowoleni z wynagrodzeń (80% wg TALIS) nie będą entuzjastycznie podchodzić do dodatkowych zadań i wysiłku związanego z reformą.

Oświatowa „Solidarność”

Oświatowa „Solidarność” zajmuje wobec reformy stanowisko krytyczne. Główne zarzuty:

- Reforma nie jest należycie przygotowana, również finansowo – jest przedwczesna i skazana na porażkę
- Przerzucanie odpowiedzialności na nauczycieli, szkoły i samorządy
- Skala dotarcia jest niewystarczająca: MEN planuje dotrzeć do ok. 20 000 osób, podczas gdy w systemie pracuje 700 000 nauczycieli
- Problem z harmonogramem: nowa podstawa zostanie opublikowana tuż przed wakacjami – kiedy nauczyciele mają się przygotować?
- Prognoza: „fikcja na papierze” – nauczyciele formalnie wykażą zgodność z wymaganiami, ale w rzeczywistości nic się nie zmieni
- Postulat: szczegółowe analizy, pilotaż i perspektywa 10–15 lat na wdrożenie; reforma od przedszkola po studia

W listopadzie 2025 r. „Solidarność” rozpoczęła protest (oflagowanie szkół) i apelowała do prezydenta o weto wobec zmian w Prawie oświatowym.

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

NZZOP to młody związek, wywodzący się z ruchu „Strajk Młodych Nauczycieli”. Nie wydał formalnego stanowiska wobec Kompas Jutra porównywalnego z apelami „Solidarności” czy Forum-Oświaty. W postulatach koncentruje się na kwestiach strukturalnych: domaga się utworzenia samorządu zawodowego nauczycieli (jako warunku odpolitycznienia edukacji), skrócenia czasu lekcji oraz realnych podwyżek. Postawa NZZOP jest więc nie tyle krytyczna wobec kierunku zmian, co sceptyczna wobec zdolności systemu do ich wdrożenia w obecnych warunkach.

Ogólnopolskie Stowarzyszenie Kadry Kierowniczej Oświaty

OSKKO nie wydało odrębnego stanowiska wobec reformy programowej, zajęło natomiast krytyczne stanowisko wobec projektu ustawy, wprowadzającej prawa uczniowskie i rzeczników tych praw, która jest częścią zmian. Sprzeciwia się ograniczeniu autonomii szkół, katalogowi praw i obowiązków ucznia, instytucji rzecznika na poziomie szkolnym oraz sformalizowaniu środków wychowawczych i kar.

6. Perspektywa europejska – Monitor KE 2025

Raport Komisji Europejskiej (Monitor Kształcenia i Szkolenia 2025) potwierdza polskie dane w kontekście międzynarodowym:

- Ponad 75% młodych Polaków uważa nauczanie za kluczowe dla przyszłości Polski
- 79% uważa, że nauczyciele powinni zarabiać więcej
- Niskie wynagrodzenia, obciążenie pracą i niski prestiż zniechęcają do zawodu
- Starzejąca się kadra stanowi zagrożenie dla ciągłości systemu edukacji

7. Dyrektorzy – luka w badaniach ilościowych

Raport fokusowy SOS (rozdział 5) dostarcza cennych danych jakościowych o postawach dyrektorów. Nadal jednak brakuje badań ilościowych, które zmierzyłyby te postawy na reprezentatywnej próbie.

W TALIS 2024 dyrektorzy uczestniczyli, ale publiczne podsumowania koncentrują się na nauczycielach. W ramach programu MORE (IBE) dyrektorzy spotykający się z ambasadorami reformy wykazywali gotowość do współpracy, ale to dane anegdotyczne.

Tymczasem to właśnie na dyrektorach spocznie ciężar organizacyjny reformy – elastyczne rozdysponowanie godzin, nowy format kształcenia, zarządzanie zmianą w zespole.

- Ogólna aprobata dla kierunku zmian (raport fokusowy SOS)
- Orientacja w szczegółach reformy: co najwyżej dostateczna
- Reforma przenosi na dyrektorów odpowiedzialność za organizację godzin

- i ścieżki kształcenia
- Brak badań ilościowych na reprezentatywnej próbie – poważna luka systemowa
- Rekomendacja: pilne przeprowadzenie ilościowego badania postaw i potrzeb dyrektorów

8. Podsumowanie

POZYTYWNE SYGNAŁY

- Nauczyciele jasno formułują oczekiwania zbieżne z kierunkiem reformy (mniej encyklopedyzmu, więcej praktyki i autonomii)
- Wysoka satysfakcja z pracy i poczucie misji (92% lubi swoją pracę, 74% widzi jej znaczenie społeczne)
- Dyrektorzy aprobują kierunek zmian i wizję nowej szkoły (raport fokusowy SOS)
- Bezprecedensowa skala konsultacji (24 000 ankiet, kilkaset spotkań z nauczycielami i dyrektorami)

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE

- Zmęczenie, frustracja i wypalenie – brak entuzjazmu kadry dyrektorskiej i nauczycielskiej wobec reformy (raport SOS)
- Nierównowaga między zadowoleniem z pracy i frustracją z powodu zarobków: 80% zadowolonych z warunków pracy vs. 20% z wynagrodzenia (TALIS)
- Niewystarczająca skala przygotowania: brak dokładnych danych, ile osób zostanie przeszkolonych spośród 700 tys. nauczycieli
- Ryzyko „fikcji na papierze” – formalnej zgodności bez realnej zmiany sposobu pracy szkoły
- Starzejąca się kadra i deficyt młodych nauczycieli
- Orientacja dyrektorów w szczegółach reformy „co najwyżej dostateczna” (raport fokusowy SOS)
- Brak badań postaw i potrzeb dyrektorów – kluczowego ogniwa wdrożenia

REKOMENDACJE DLA WDROŻENIA

- Włączyć nauczycielki i nauczycieli jako współtwórców, nie tylko wykonawców
- Radykalnie zwiększyć skalę szkoleń i wsparcia (program kaskadowy ORE-PDNY)
- Przeprowadzić pilne badanie postaw dyrektorek i dyrektorów szkół podstawowych
- Powiązać reformę programową z realną poprawą organizacji i warunków pracy, wynagrodzeń oraz zmianami w awansie zawodowym
- Zapewnić realistyczny harmonogram wdrożenia ze szkoleniami, narzędziami, materiałami szkoleniowymi i edukacyjnymi, helpdeskiem, zasadami monitorowania problemów i postępów, systemem mikropoświadczeń i in.

Źródła

IBE PIB – Raport TALIS 2024 (PDF)

IBE PIB – Wyniki TALIS 2024

IBE PIB – Nauczyciele i nauczycielki o podstawach programowych (raport 2025, PDF)

SOS dla Edukacji – „W jakim stanie jest stan nauczycielski?”

SOS dla Edukacji – “Wyzwania Reformy 26 ”Kompas Jutra”

Głos Nauczycielski – Ranking zmian w edukacji 2025

Komisja Europejska – Monitor Kształcenia i Szkolenia 2025 (Polska)

Portal Samorządowy – Nauczyciele punktują reformę programową

Strefa Edukacji – TALIS 2024 o polskich nauczycielach

MEN – Reforma26. Kompas Jutra

Brief. Faktycznie o edukacji to seria syntetycznych, opartych na faktach opracowań think tanku SOS dla Edukacji o wybranych problemach i wyzwaniach polskiej szkoły. Briefy powstają na podstawie badań i raportów własnych SOS dla Edukacji oraz dokumentów prawnych. Celem opracowań jest pokazanie w przystępnej formie obszarów wymagających zmiany i rzecznictwa.

Opracowanie

Alicja Pacewicz

Publikacja bezpłatna